

СУТЬ ТА СТРУКТУРА БЮДЖЕТНОГО ПОТЕНЦІАЛУ РЕГІОНУ

©Пушак Я.Я. 2011

У науковій літературі існують різні підходи щодо визначення сутності поняття бюджетний потенціал регіону. Для прикладу, бюджетний потенціал регіону розглядають як обсяг максимально можливих видатків, які в змозі профінансувати бюджет за рахунок власної доходної частини. Відповідно до іншого підходу, бюджетний потенціал регіону трактують як суму отриманих податкових платежів до бюджету регіону, тобто по-суті має місце ототожнення розуміння бюджетного та податкового потенціалів, що, на наш погляд, не зовсім вірно, оскільки поза увагою залишається значна частина бюджетних ресурсів (неподаткові надходження, доходи від операцій з капіталом), що залучаються до процесу забезпечення соціально-економічного розвитку регіону. Окремі дослідники пропонують визначати бюджетний потенціал регіону як суму лише всіх власних доходів бюджету області.

Найбільш поширеним в економічних публікаціях є трактування бюджетного потенціалу регіону як суми доходів, що надійшли до бюджету області від господарюючих суб'єктів розташованих на її території та населення, що там проживає, та доходів, отриманих державним бюджетом від економічної діяльності цих суб'єктів.

Однак бюджетний потенціал регіону це не тільки фактичні обсяги акумульованих за рахунок суб'єктів господарювання та населення регіону доходів до зведеного обласного та державного бюджетів, але й сукупність невикористаних можливостей. Тобто в структурі бюджетного потенціалу регіону необхідно виділяти реально використовувану та резервну його складові.

Структуру бюджетного потенціалу регіону можна представити як сукупність трьох основних складових: частка бюджетного потенціалу регіону, яка формується за рахунок податкових та неподаткових доходів, а також інших позабюджетних надходжень, які акумулюються в бюджеті області і використовуються для забезпечення соціально-економічного розвитку регіону; частка бюджетного потенціалу регіону, яка створена суб'єктами регіональної економіки, але згідно чинного законодавства перерозподіляється в державний бюджет; частка бюджетного потенціалу регіону, яка на визначений період часу не задіяна в реалізації процесів соціально-економічного розвитку регіону, але є в наявності і може бути використана в перспективі. Цю частку потенціалу доцільно досліджувати як можливий резерв бюджетного потенціалу.

З точки зору практичного значення для задоволення фінансових потреб регіону необхідно брати до уваги частку бюджетного потенціалу, яка надходить до регіонального бюджету в результаті перерозподілу державного бюджету. Це частина фінансових ресурсів, створених в регіонах і перерахованих до державного бюджету в результаті перерозподільчих процедур, що повертаються регіонам у формі офіційних державних трансфертів. Варто зазначити, що для окремих регіонів їх обсяг може переважати над тими доходами, які забезпечили суб'єкти господарювання цих областей для наповнення доходної частини державного бюджету.

Як показали результати проведених досліджень однією з основних проблем вітчизняного бюджетного процесу є надмірна його централізація, державна допомога адміністративно-територіальним одиницям у вигляді офіційних трансфертів виконує роль не перерозподілу, а скоріш фінансового забезпечення потреб регіонів. Отже є необхідність критичного перегляду структури та переліку джерел наповнення державного та регіональних бюджетів. За бюджетами областей доцільно закріпити більшу частину неподаткових надходжень, формування яких забезпечують її суб'єкти господарювання. Оскільки значна частина таких надходжень є платою за використання наявних на території області ресурсів.

В подальших дослідженнях необхідно акцентувати увагу на розробці та запровадженні механізмів залучення до бюджетного процесу наявних в регіонах резервів. Адже лише за рахунок мінімізації такого негативного в економічному сенсі явища як тіньова економіка регіони можуть додатково акумулювати до бюджетів різного рівня фінансові ресурси обсяг яких є близьким до величини власних доходів регіональних бюджетів.